

Moelven Numedal:

Norges mest avanserte tømmermottak

Tekst og foto:
Karl J. Gurandsrud

■ En historie med sterkt lokalt skogeierengasjement ligger bak Moelven Numedal AS, som i sommer fullførte sin største investering siden 1996. Et nytt, fleksibelt tømmermottak med 3D-målerammer som grunnlag for skuroptimering og økt skurutbytte, skal sikre fremtidig lønnsom drift for sagbruket i Numedal. Bedriften regner sin historie tilbake til 1974, men det har vært drevet sagbruk i Flesberg siden 1937

en i dag. – Det er nok viktigere hva man gjør med det utstyret man har og de betingelser man arbeider under, fremholder han. Siden 1996, da bedriften hadde en elendig økonomi, er det ikke investert mye i produksjonsanlegget.

Utslitt tømmerinntak

Det er derfor et veritabelt løft som er tatt for bedriften nå, med et investeringsprosjekt på 34,5 Mkr. Dette omfatter nytt tømmerinntak med ny barkemaskin, automatisering/optimering i saglinjen

Det nye tømmerinntaket erstatter det opprinnelige fra 1974.

Forenklet flytskjema for det nye tømmerinntaket til Moelven Numedal. Tømmeret leveres av tømmermaskinen øverst til venstre. Stokkene passerer en enkel måleramme på vei til venderen. Herfra går de til den nye barkemaskinen og videre gjennom første 3D-måleramme som optimerer stokkene før de fordeles etter dimensjon på to matebord. Etter matebordene skjer ny 3D-måling som gir grunnlag for rundvridning av stokkene.

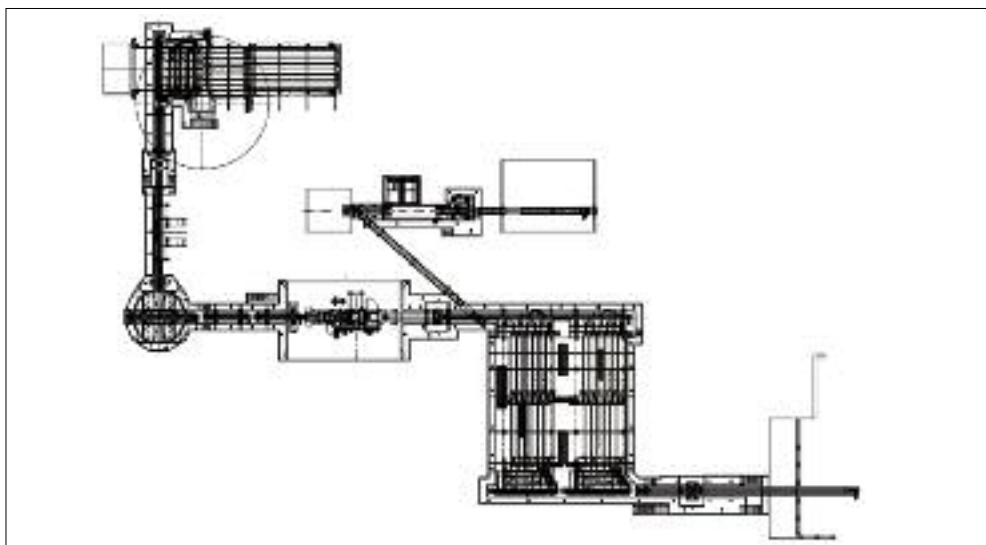
Etter rundt 35 års drift er saganlegget til Moelven Numedal i Flesberg fortsatt bra oppdatert og i god stand. Saglinjen er i utgangspunktet den sammen som ble bygget i 1974, men selvsagt modifisert flere ganger. Det viktigste er kanskje at man nå har en rett saglinje med to hovedmaskingrupper, en AKE reduserbåndagruppe med to

blad og en Ari redusersirkelsaggruppe med seks blad for oppdeling. Opprinnelig var skuren basert på en båndagruppe med rundgang. Lasten tørkes i fem kammer og to kanaler. Her ligger dagens kapasitetsbegrensning.

Etter 1996 er det investert svært lite. – Det er ikke alltid utstyret som er avgjørende sier Tor Solheim som leder bedrift-

samt sikring og CE-merking.

Det gamle tømmerinntaket var utslitt, og måtte erstattes for at man fortsatt skulle kunne produsere. Det var dessuten et håpløst område å holde rent, og kom i konflikt med den nye deponiforskriften for avfall. Manglende måleramme på saglinjen førte stort sett til dårlig skurutbytte.

Daglig leder Tor Solheim er svært fornøyd med det nye anlegget, som etter kort driftstid viser klart økt skurutbytte.

Etter måling av topp og rot går stakkene inn i en vender som sørger for at alle går med toppenden inn i sagen.

Økt skurutbytte

Ette behovet er nå dekket gjennom et nytt, meget avansert anlegg, med en kapasitet ut over bedriftens behov på ca. 125.000 m³ tømmer. Allerede etter en kort innkjøringstid har man oppnådd en økning på 1,5 prosentenheter i økonomisk utbytte (netto salgbart kvantum). I tillegg har man innen investeringsrammen sikret, CE-merket og dokumentert hele saglinjen etter dagens krav. En mann i tømmerkranen er innspart.

– Fra før har vi kombinert tømmermåling og sortering, forteller daglig leder Tor Solheim. – Det betyr at målingen skjer i regi av Norsk Virkesmåling på vårt område, og at tømmeret fordeles i tømmerklasser etter toppdiameter.

Avansert anlegg med dobbelt matebord

I det nye tømmermottaket tar man inn

Saglinjen er noe bygget om siden 1974, og består av en tømmertagende reduserbåndgruppe og en redusersirkelgruppe for oppdeling.

tømmeret klassevis og sender det gjennom en enkel måleramme der topp og rot registreres, slik at stakkene kan vendes riktig i stakkvenderen. Deretter bakes stakkene i en ny barkemaskin fra Valon Kone, går gjennom første 3D-ramme og fordeles på to innmatingsbord. Dette gjør at man får svært ensartede tømmerklasser og kan kjøre korte serier i høy hastighet. Skurutbyttet bestemmes gjennom optimering i den første 3D-målerammen, mens den andre, som står rett foran første sagmaskingruppe, styrer rundvridningen.

Tømmerinntaket med to matebord er levert av Ingenjörfirma Gösta Hedlund AB, og er unikt i Norge. Et tilsvarende anlegg er også levert til Moelven Nössemark Trä i Sverige. Söderhamn Eriksson har levert målerammer, optimering og rundvridning, i samarbeide med Milltech (3D-rammer og optimeringsprogram). Firmaet har også stått for sikring og CE-merking av saglinjen.

Selv om det fortsatt er knapt med tømmer, har Numedals-bedriften fått et pusterom i råstoffkampen ved at man importerte 5.000 m³ på jernbane fra Sverige i sommer. Transportkostnadene ble omtrent som i Norge. Her ser man første del av tømmerinntaket, med den enkle målerammen for topp- og rotdiametermåling i forgrunnen til høyre.

To matebord som fylles opp med ensartet tømmerdimensjon, gir muligheter for rask kjøring av korte serier.

Skurlasten strølegges i en relativt ny strølegger fra Odden Verksted, som Solheim er svært fornøyd med. – Den gir ekstremt fine pakker, fremholder han.

Fra råoljemotor til elektriske motorer

■ Sagbruket på Flesberg kom inn i Moelven da Norske Skog solgte trelastdelen av Forestia i 2000. Bedriften regner starten sin tilbake til 1974, og markerte 30 år i 2004 med utgivelse av et jubileumshefte.

Sagbruksvirksomheten i området går likevel mye lengre tilbake. Det første sagbruket ble satt opp i 1937, med en råoljemotor som drivkraft. I 1945 startet man opp arbeidet med oppbyggingen av Flesberg Sag & Høvleri på en annen tomt og med nye eiere. Dette ble drevet med et dieselaggregat fra starten av, men la om til elektrisk drift fra 1948. I 1950 installerte man elektrisk tørke, den første i sitt slag vest for Oslofjorden. Utover på 1950-tallet skar man årlig ca. 5–6.000 m³ tømmer, og en betydelig andel av skurlasten ble høvlet. Bedriften ble overdratt til et andelslag av skogeiere i 1958.

Nytt sagbruk planlegges

I 1969 startet diskusjoner om man skulle ha ett eller to sagbruk i Numedal. Øvre Numedal bruk var konstituert, men var ikke kommet lengre enn på papiret. Planlegging av et nytt sagbruk i Flesberg ble påbegynt, basert på 30.000 m³ tømmer. Samtidig pågikk driften i det gamle bruket, og diskusjonene om ett eller to bruk gikk videre. I 1971 ble det omsider enighet om å satse på ett bruk i Numedal, og at det skulle ligge i Flesberg. Dette ble siste driftsåret til A/L Flesberg Sag & Høvleri. Fra 1972 ble navnet endret til Numedal Bruk A/L. Før dette ble Øvre Numedal Bruk A/L slått sammen med A/L Flesberg Sag & Høvleri.

Mens det gamle bruket ble drevet og økte sin omsetning til 4,8 Mkr basert på 15.500 m³ tømmer i 1973, ble det tatt viktige beslutninger om kjøp av nytt og moderne utstyr. En nyttegning av andeler fant sted, der blant andre

Norske Skogindustrier A/S og Norges Skogeierforbund kjøpte andeler høsten 1974. I mars dette året hadde man kjørt i gang et nytt sag- og høvlerianlegg og kjøpt inn 36.400 m³ tømmer. Derfor regner dagens virksomhet sin historie tilbake til 1974, da dagens skuranlegg kom i gang.

I årene som fulgte, økte både omsetning og skurvolum. I 1978 var omsetningen 46,4 Mkr basert på 71.610 m³ innkjøpt tømmer. Driftsresultatet ble 2,2 Mkr. Store investeringer i høvleriet og videreføring ble påbegynt. Fra 1977 eide Norske Skogindustrier A/S 56 % av andelene. Skurvolumet nådde en topp på rundt 80.000 m³ i 1984.

Norske Skog majoritetseier

Omsetning og skurvolum hadde økt jevnt og trutt siden starten, men andelslaget ga neppe stort utbytte til eierne. Disse var likevel mest interessert i å sikre tømmeravsetningen. I 1991 falt omsetningen og driftsresultatet ble negativt. I løpet av året ble andelslaget omdannet til aksjeselskap, med Norske Skog som eier av 55 %. Ingen annen enkeltaksjonær eide mer enn 20 %. Året etter (1992) ble resultatet før skatt et underskudd på 10 Mkr. Årsaken var i hovedsak svikt i markedene og sterk prisnedgang fra 1991.

I begynnelsen av 1993 ble det foreslått å fusjonere med Norske Skog, men beslutningen ble utsatt på grunn av sterk motstand fra skogeierlagene i Numedal. En rask negativ utvikling i bedriftens økonomi samt akutte likviditetsproblemer og kredittstopp fra

banken, førte til at anbefaling av fusjon med Norske Skog likevel ble vedtatt i slutten av april 1993. Etter en nødvendig nedbemanning i løpet av sommeren ble fusjonen vedtatt med stort flertall 18. august. Samtidig ble Numedal Bruk AS besluttet oppløst.

De påfølgende år frem til 1999 ble bedriften drevet i regi av Norske Skogindustrier og senere Forestia AS. I 1996 var økonomien elendig, med et driftsunderskudd før felleskostnader på 8,5 Mkr. Tor Solheim overtok som fabrikk-sjef sommeren det året, en betydelig omorganisering ble gjennomført, og for 1997 ble det oppnådd et driftsoverskudd på 3,2 Mkr. – Det er ikke alltid utstyret som er avgjørende, er Solheims kommentar. De ansatte fikk seg en aha-opplevelse da man så at mye kunne forandres for å få et bedre resultat. Alternativet ville selvsagt vært nedleggelse av bedriften.

Inn i Moelven

Høsten 1999 ble trelastvirksomheten til Forestia solgt til Moelven Industrier ASA. Det var stort behov for omstruktureringer i bransjen generelt. Driftsresultatet i Forestia AS hadde falt fra 19 Mkr i 1997 til 4 Mkr i 1998, og 1999-resultatet endte ned et underskudd på 36 Mkr. Da ville konsernsjef Reinås ut av trelastvirksomheten og konsernsjef Frode Alhaug var klar til å overta.

Innen Moelven Industrier er bedriftene organisert som egne aksjeselskap, og Moelven Numedal AS må i dag regnes som et relativt moderne sagbruk for skur av gran, med begrenset foredling i høvleriet. Tømmerforbruket ligger på ca. 125.000 m³ årlig (2008) og omsetningen samme året var ca. 110 Mkr.